

Zdeněk Koudelka

PREZIDENT REPUBLIKY

2. aktualizované a doplněné vydání

Publikace byla vydána ve spolupráci a s podporou Vysoké školy Karla Engliše

leges

Vzor citace:

Koudelka, Z.: Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, 376 s.

Recenzovali:

JUDr. Radovan Suchánek, Ph.D.

Doc. JUDr. Jiří Kroupa, CSc.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Koudelka, Zdeněk

Prezident republiky / Zdeněk Koudelka. -- 2. aktualizované a doplněné vydání. -- Praha

: Leges, 2018. -- 376 stran. -- (Teoretik)

ISBN 978-80-7502-126-7

342.511 * 342.514/.517 * 342.5 * (437) * (437.3) * (048.8)

- prezident republiky -- Československo
- prezident republiky -- Česko
- pravomoci prezidenta -- Československo
- pravomoci prezidenta -- Česko
- politický systém -- Československo
- politický systém -- Česko
- monografie

342 - Ústavní právo. Správní právo [16]

Kniha je výstupem v rámci projektu Právnické fakulty Masarykovy univerzity: Vztahy prezidenta a vlády ve státech Visegrádu. Projekt se uskutečnil na Katedře ústavního práva a politikologie v letech 2014–16.

Vydalo Nakladatelství Leges, s. r. o., Lublaňská 4/61, Praha 2, v roce 2018 jako svou 327. publikaci.

Edice Teoretik

Vydání druhé

Návrh obálky Michaela Vydrová

Redakce Iveta Havlíčková, Michal Kalina

Sazba Lucie Tuláčková

Tisk PBtisk, a. s., Příbram

www.knihyleges.cz

© Zdeněk Koudelka, 2018

ISBN 978-80-7502-126-7

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA

právnické fakulty MU

U-3325 / 169 683

OBSAH

O AUTOROVI	10
PŘEDMLUVA VÁCLAVA KLAUSE K 1. VYDÁNÍ KNIHY „PREZIDENT REPUBLIKY“	11
PŘEDMLUVA MILOŠE ZEMANA K 2. VYDÁNÍ KNIHY „PREZIDENT REPUBLIKY“	13
1 ÚVOD	15
2 HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ	23
2.1 Hlavy evropských komunistických států	27
2.2 Hlava státu na území Čech, Moravy a Slezska	28
3 SYSTEMATICKÉ ÚSTAVNÍ ZAŘAZENÍ	31
3.1 Dualismus výkonné moci	31
3.2 Moc neutrální	37
3.3 Prezident a krize	39
4 VOLBA	45
4.1 Podmínky volitelnosti	45
4.2 Průběh volby	49
4.2.1 Volby do roku 2012	49
4.2.1.1 Způsob volby	52
4.2.2 Přímá volba	55
4.2.2.1 Přímá volba v Čechách, na Moravě a ve Slezsku	63
4.2.2.1.1 Volební výbor	65
4.2.2.1.2 Volební kampaň	65
4.2.2.1.3 Zvolení prezidenta republiky	66
4.2.2.1.4 Nová a opakovaná volba	67
4.2.2.1.5 Nedostatky ústavní změny z roku 2012	68
5 SLIB	70
6 UKONČENÍ FUNKCE	72
6.1 Abdikace	72
6.1.1 Zpětvzetí a nulita abdikace	73
6.2 Uplynutí volebního období	74
6.3 Smrt	81
6.4 Neslučitelná funkce	81
7 PŮSOBNOST A PRÁVOMOCI	83
7.1 Kontrasignace	85
7.1.1 Forma aktů	95

7.1.2	Právní a politická povaha kontrasignace	98
7.1.3	Shrnutí	105
7.2	Vztah k zahraničí	106
7.2.1	Zastupování státu navenek	106
7.2.1.1	Vyhlášení a ukončení války	115
7.2.1.2	Uznání státu a vlády	117
7.2.2	Sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv	121
7.2.2.1	Co je a není mezinárodní smlouva	129
7.2.2.2	Ministerstvo zahraničních věcí	132
7.2.2.3	Boj prezidenta a vlády	133
7.2.2.4	Případy sporů o ratifikaci	137
7.2.2.4.1	Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě	137
7.2.2.4.2	Římský statut Mezinárodního trestního soudu	137
7.2.2.4.3	Lisabonská smlouva	139
7.2.2.5	Shrnutí	140
7.2.3	Prezident přijímá, pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí	145
7.3	Vztah k Parlamentu	150
7.3.1	Prezident svolává zasedání Poslanecké sněmovny	150
7.3.2	Prezident se může zúčastnit jednání komor a žádat o udělení slova	150
7.3.3	Rozpuštění Poslanecké sněmovny	152
7.3.4	Vztah k zákonodárství	154
7.3.4.1	Prezident podepisuje zákony	154
7.3.4.2	Veto	162
7.3.4.3	Jiné právní předpisy	166
7.3.5	Pozastavení výkonu úřadu prezidenta	169
7.4	Vztah k vládě	170
7.4.1	Ustavení vlády	170
7.4.1.1	Zahraniční exkurz	180
7.4.1.2	Demise a odvolání vlády či jejího člena	183
7.4.1.3	Vztah prezidenta a člena vlády	185
7.4.1.4	Člen vlády a lustrační zákon	186
7.4.1.5	Právní teorie k postavení prezidenta při ustavení vlády	188
7.4.1.6	Počet členů vlády	190
7.4.2	Pověření k prozatímnímu výkonu funkce vlády	196
7.4.3	Účast na činnosti vlády	198
7.5	Vztah k ozbrojeným silám a bezpečnostním sborům	198
7.5.1	Vrchní velitel ozbrojených sil	198
7.5.1.1	Náčelník Generálního štábu	202
7.5.2	Prezident jmenuje a povyšuje generály	204

7.5.3	Mobilizace	207
7.5.4	Služba v cizích ozbrojených silách	210
7.5.5	Bezpečnostní rada státu	210
7.6	Vztah k soudům	210
7.6.1	Ústavní soud	211
7.6.2	Obecné soudy, včetně Nejvyššího správního soudu	211
7.6.2.1	Soudci	211
7.6.2.2	Předsedové a místopředsedové soudů	212
7.6.2.2.1	Počet místopředsedů Nejvyššího soudu	214
7.6.2.2.2	Opakování funkce předsedy a místopředsedy soudu	216
7.6.2.3	Spor o jmenování ústavních soudců na Slovensku	223
7.6.3	Amnestie a milost	224
7.6.3.1	Historie amnestie	224
7.6.3.1.1	Období 1918–1938	225
7.6.3.1.2	Protektorát Čechy a Morava 1939–1945	225
7.6.3.1.3	Československý exil 1940–45	225
7.6.3.1.4	Období 1945–47	225
7.6.3.1.5	Období 1948–1959	226
7.6.3.1.6	Období 1960 – listopad 1989	226
7.6.3.1.7	Období prosinec 1989–1992	226
7.6.3.1.8	Čechy, Morava a Slezsko 1993–2018	227
7.6.3.1.9	Slovenská republika 1993–2018	227
7.6.3.2	Ústavní charakteristika milosti a amnestie	228
7.6.3.3	Náhrada škody a poškození	238
7.6.3.4	Zákonná amnestie	239
7.6.3.5	Netrestní amnestie	240
7.6.3.6	Amnestie z 1. 1. 2013	240
7.6.3.6.1	Zastavení trestního stíhání	241
7.6.3.6.1.1	Trestní sazba pro zastavení trestního stíhání	242
7.6.3.6.1.2	Délka trestního stíhání	243
7.6.3.6.1.3	Nepřiměřené průtahy a judikatura	247
7.6.3.6.1.4	Důvody průtahů	249
7.6.3.6.1.5	Řešení průtahů	256
7.6.3.6.2	Prominutí nepodmíněných trestů odnětí svobody	256
7.6.3.6.3	Prominutí podmíněných trestů odnětí svobody, domácího vězení a obecně prospěšných prací	257
7.6.3.6.4	Neprominutí dalších trestů	258

7.6.3.6.5	Kontrasignace	258
7.6.3.6.6	Porovnání amnestie z roku 1990 a 2013	259
7.7	Jiné pravomoci a práva	260
7.7.1	Bankovní rada České národní banky	260
7.7.2	Nejvyšší kontrolní úřad	262
7.7.3	Jmenování a odvolávání rektorů veřejných a státních vysokých škol a jmenování profesorů	262
7.7.4	Jmenování dalších funkcionářů	266
7.7.5	Státní vyznamenání	269
7.7.6	Státní slavnosti	273
7.7.6.1	Státní pohřby	274
7.7.7	Uchování pečeti státní pečeti a korunovačních klenotů	277
7.7.8	Jiné aktivity prezidenta	277
8	ZASTUPOVÁNÍ	279
9	ODPOVĚDNOST	281
9.1	Hrubé porušení ústavy a velezrada	287
9.1.1	Příklady	290
9.2	Soudní kontrola aktů prezidenta	292
9.2.1	Prezident a výkonná moc	293
9.2.2	Prezident a veřejná správa	296
9.2.3	Vrchnostenská a nevrchnostenská správa	298
9.2.4	Rozhodování na návrh	302
9.2.5	Forma rozhodnutí	303
9.2.6	Odůvodněnost rozhodnutí prezidenta	303
9.2.7	Nevymahatelnost rozhodnutí správního soudu	304
9.2.8	Přezkum odvolání guvernéra České národní banky	307
9.2.9	Shrnutí	308
9.3	Občanskoprávní odpovědnost	308
9.4	Mezinárodněprávní odpovědnost	311
10	IMUNITA	314
11	SÍDLO	317
12	VLAJKA A JINÉ SYMBOLY	320
12.1	Evropská vlajka	322
12.2	Heraldický exkurz	323
12.2.1	Český znak	325
12.2.2	Moravský znak	325
12.2.2.1	Moravská vlajka	333
12.2.3	Slezský znak a vlajka	337

12.3	Prezidentská fanfára	339
12.4	Narozeniny prezidenta	339
12.5	Vánoční poselství, novoroční projev a projev 28. října, Hovory z Lán ...	340
12.6	Poštovní známka	341
13	ZABEZPEČENÍ	342
13.1	Materiální zabezpečení a požitky	342
13.2	Ochrana	343
13.2.1	Právní ochrana	343
13.2.2	Policejní ochrana	345
14	KANCELÁŘE PREZIDENTA A HRADNÍ STRÁŽ	346
14.1	Kancelář prezidenta republiky	346
14.1.1	Kancléři	347
14.2	Vojenská kancelář prezidenta republiky	350
14.2.1	Hradní stráž	352
14.2.1.1	Znak Hradní stráže	353
14.2.1.2	Historie Hradní stráže	353
15	ZÁVĚR	354
16	LITERATURA	356
	ÚSTAVNÍ ZÁKON Č. 1/1993 SB., ÚSTAVA (VÝŇATĚK)	372

Kniha Prezident republiky se zabývá tímto vrcholným státním orgánem z právního pohledu. Jde o první monografii o našem prezidentu republiky po knize Československý prezident republiky z roku 1934. Kniha se věnuje tomuto úřadu uceleně – od volby prezidenta přes slib, zabezpečení výkonu funkce, sídlo a vlajku, až po jeho odpovědnost, kontrasignaci a zastupování.

Podstatu knihy tvoří část věnovaná pravomocem a právům prezidenta. Zde jsou uváděny i případy, které vyvolaly právní či politické diskuze, jako je spor o ratifikaci mezinárodních smluv, jmenování soudců, součinnosti s vládou atd.

Kniha vyjadřuje stanovisko, že prezident republiky u nás je významný státní i politický činitel a ne pouhý notář. Postavení prezidenta ve vztahu k vládě je určováno i politicky, nejen právně. Má-li vláda slabou parlamentní podporu, vzrůstá vliv prezidenta. Je-li vláda silná, má to vliv i na faktické postavení prezidenta republiky. Určující je i to, že u nás byly prezidenty výrazné politické osoby.

Předmluvy k prvnímu a druhému vydání knihy napsali prezidenti republiky Václav Klaus a Miloš Zeman.